

DE GRONINGER MEEUWEN, OP WEG NAAR EEN NIEUW BEGIN

door A. Boks, Lierdererf 20, 7364 BG Lieren

Er bestond enkele jaren geleden de vrees dat naast het Chaamse ben ook de Groninger Meeuw uit de rij van de Nederlandse hoenderrassen zou verdwijnen. Beide rassen zijn, volgens het 'Gedenkboek van de Nederlandsche Hoenderclub 1900-1940' in 1913 door de N.H.C. opgenomen in de lust van Nederlandse hoenderrassen waarvan de instandhouding werd en wordt voorgestaan. Volgens de notulen van de N.H.C. is de Groninger Meeuw echter pas op 26 januari 1919 erkend. Wij zullen maar aannemen dat het notulenboek gelijk heeft, alhoewel hierbij ook vraagtekens zijn te plaatsen zoals verderop zal blijken.

Gelukkig is de afgelopen jaren een toenemende belangstelling voor dit ras waar te nemen, dit mede dank zij de activiteiten van de Stichting zeldzame huisdierrassen en de Nederlandsche Hoenderclub. Op verschillende grote en kleine tentoonstellingen treft men de Groninger Meeuw weer aan. Door de activiteiten van een aantal fokkers waren op de laatst gehouden Ornithophilatentoonstelling niet minder dan 33 dieren in beide kleurslagen - zilver- en goudpel - aanwezig. Dit wil niet zeggen dat alle aanwezige dieren als echte Groninger Meeuwen waren aan te duiden. Dit behoeft echter geen verbazing te wekken, zoals verderop in dit verhaal zal blijken.

Om deze groei te begeleiden en te stimuleren is op 22 november 1980 te Hoogeveen een speciaalclub, de Groninger Meeuwenclub, voor dit ras opgericht.

De herkomst van de Groninger Meeuw

De Groninger Meeuw is ontstaan in de provincie Groningen. Het is een gepeld landhoen, dat zich van zijn wester buurman, het Fries Hoen, onderscheidt onder andere door zijn forsere en langere lichaam.

Door het noemen van dit ook van oorsprong gepelde ras komen we meteen bij het punt van de gepelde hoenderrassen welke men sinds eeuwen aantreft in het gehele West-Europese kustgebied van de Franse Kanaalkust tot Noordwest Duitsland. Er is zelfs een theorie die zegt dat de gepelde hoenders de eerste hoenders waren die in dit gebied voorkwamen. Uit deze gepelde dieren zijn door teeltkeuze verschillende rassen ontstaan: de Bresse Hoenders in Frankrijk, de Braekels in België, de Hollandse Hoenders, Friese Hoenders, Assendelfters en Groninger Meeuwen in Nederland en de Oost Friese Meeuwen in West-Duitsland.

Of deze gepelde hoenders werkelijk zo oud zijn is moeilijk te achterhalen. Wel heeft Aldrovandi (1550-1600) dit tekeningpatroon aangeduid als Gallus Turcicus zodat deze peltekening zeker bijna 400 jaar geleden al voorkwam.

Al de hiervoor genoemde rassen waren en zijn zeer beweeglijk en in staat hun eigen kostje op te scharrelen. Voorts hadden ze een goede productie gemeenschappelijk. Dit leidde er toe dat zowel de Hollandse Hoenders in Engeland als de Oost-Friese Meeuwen in Duitsland dezelfde bijnaam 'Alle dagleggers' kregen.

Enkele keren is in dit verhaal de naam Oost-Friese Meeuwen gevallen, een naam die verderop in dit verhaal nog vaak zal worden gebruikt. Wat is er namelijk aan de hand? Tot de jaren dertig van deze eeuw waren de Groninger Meeuwen en Oost-Friese Meeuwen volkomen gelijk. Van Gink verwijst in zijn boek 'De Hoenderrassen' uit 1926 bij de beschrijving van de Groninger Meeuwen naar de Oost-Friese Meeuwen omdat er naar zijn oordeel geen verschil tussen beide rassen bestond. Dit is niet zo vreemd daar Groningen en Oost-Friesland aan elkaar grenzen en hoenders van landsgrenzen - zeker in het verleden - zich niets aantrekken.

Een bevestiging van deze opvatting van Van Gink vinden we ook in de standaardbeschrijving van de Oost-Friese Meeuwen uit 1920 in het boek 'Unser Hausgeflügel', Teil I, 'Das Grossgeflügel', derde druk, van Wilhelm Kleffner. Deze geeft een aantal karakteristieken, die ook thans nog volledig van toepassing zijn op onze Groninger Meeuw, namelijk: een krachtig landhoen, tamelijk compact, een middellange rug, middelmatig diep gesteld, beweeglijk, donkere ogen, bij de hen een kleine kam die van achteren iets mocht omvallen. Gewicht van de haan 2 kg en van de hen 1,5 kg. De

peltekening van de hen werd omschreven als zo groot mogelijke zwarte pelling, die niet verwaterd mag zijn.

Gaan we er vanuit dat deze rassen oorspronkelijk tot één ras behoorden dan wordt het ook eenvoudiger een stukje geschiedenis van dit ras te achterhalen. Van de Oost-Friese Meeuw is namelijk jets meer bekend dan van de Groninger Meeuw. Van de Oost-Friese Meeuwen wordt door Duitse auteurs gezegd dat dit ras tot de oudste Duitse landhoenders behoort.

Kroniekschrijvers uit de dertiger jaren stelden dat de Oost-Friese Meeuw reeds 100 jaar als ras was erkend. Een punt dat niet onvermeld mag blijven is hetgeen door A. Lewald in 'Klientier Züchter' nr. 8 van 1978 werd meegedeeld: 'Elders is te lezen dat in de Spaanse Nederlanden in de tijd van de Dertig Jarige Oorlog reeds pelhoenders voorkwamen. Dit gebied is van deze oorlog verschoond gebleven zodat daarvandaan de bewoners van de omringende gebieden dieren konden halen om opnieuw te beginnen'. Hieruit zouden we voorzichtig de conclusie kunnen trekken dat de Oost-Friese Meeuwen van oorsprong vermoedelijk uit ons land afkomstig zijn.

Opvallend is dat Houwink in zijn boek 'De Hoenderrassen', uit 1909, de Groninger Meeuw nergens noemt. Het Chaamse Hoen, dat toen ook niet was opgenomen in de rij van de door Houwink genoemde Nederlandse hoenderrassen, kreeg aan het eind van deel I van dit boek wel de aandacht. Dit gebeurde door opname van een aantal brieven waarin over dit ras wordt gesproken.

De Oost-Friese Meeuwen worden door Houwink wel genoemd, hij geeft echter een hoger gewicht op dan Kleffner in 1920 namelijk 2 a 2,5 kg voor de haan en 1,5 a 2 kg voor de hen. Om de zaak nog ingewikkelder te maken werd als ideaaltekening voor de Oost-Friese Meeuw een tekening van het Bresse Hoen gebruikt, dat nog zwaarder was, en waarvan bovendien, volgens andere auteurs, het tekeningbeeld afweek van dat van de Oost-Friese Meeuw. Uit het voorgaande blijkt wel dat rond de eeuwwisseling het beeld van de Oost-Friese Meeuw in ons land allesbehalve duidelijk was.

Voordat we de geschiedenis afsluiten willen we ook nog even een blik op de westerburen van de Groninger Meeuwen, de Friese Hoenders, richten, omdat ook deze in het verleden en ook thans een rol hebben gespeeld in de fok van de Groninger Meeuw. Het onderscheid tussen beide rassen is thans zo groot dat verwarring niet direct behoeft op te treden, door kruising komen er echter nogal eens zwevers tussen beide rassen voor.

Het verschil tussen beide rassen was echter aan het begin van deze eeuw soms zo gering dat volgens de notulen van de N.H.C. uit 1914 broedeieren werden aangeboden van Friese Hoenders of Groninger Meeuwen; met andere woorden eieren van dezelfde dieren onder verschillende naam. Dit is niet zo merkwaardig als het lijkt.

In het verleden bestonden er in de zilverpel kleurslag van de Friese Hoenders twee typen, een zwaardere en een lichtere. Deze zwaardere. dieren zijn in het verleden door de Groninger fokker B.M.Th. Brouwer gebruikt bij de fok van de Groninger Meeuw. Het is deze fokker geweest die zich tot in de jaren vijftig heeft ingezet voor dit ras. De door hem opgebouwde stam is echter vermoedelijk volledig verdwenen. Desondanks is de invloed van de Friese Hoenders in de huidige Groninger Meeuwen niet verdwenen daar een van de fokkers dit ras heeft gebruikt om de Groninger Meeuw terug te fokken.

Alles overziende zou men kunnen stellen dat na 1900 uit de gepelde hoenders die in het noorden van ons land en Noordwest Duitsland voorkwamen een drietal rassen is ontstaan, namelijk de Friese Hoenders, de Groninger Meeuwen en de Oost-Friese Meeuwen, die zich thans duidelijk van elkaar onderscheiden.

Waar komt de naam Meeuw vandaan? Volgens Lewald in het reeds eerder genoemde artikel in 'Kleintier Züchter' is de naam Oost-Friese Meeuw rond 1900 ingevoerd. Vermoedelijk is het de gelijkheid in donskleur van de kuikens van meeuwen en de Groninger- en Oost-Friese Meeuwen, dat wil zeggen een lichte grondkleur met grijze tot zwarte punten, die deze naam heeft doen ontstaan.

Huidige stand van zaken

Na deze beschouwing over het verleden terug naar het heden. Zoals vermeld neemt de laatste jaren de belangstelling voor de Groninger Meeuw weer toe. De dieren

die we te zien krijgen hebben echter weinig verwantschap met de oorspronkelijke Groninger Meeuw van een halve eeuw terug.

De opbouw van het huidige bestand aan Groninger Meeuwen vond plaats met behulp van de Oost-Friese Meeuwen terwijl ook de Friese Hoenders zijn gebruikt voor het herscheppen van het ras. Het is dan ook niet verwonderlijk dat van de op Ornithophilia ingezonden dieren er nogal wat afweken van het gewenste type. Deze afwijkingen worden mede veroorzaakt door het feit dat de Oost-Friese Meeuwen van nu nogal afwijken van die van veertig a vijftig jaar geleden. Door de Duitsers is er naar gestreefd de Oost-Friese Meeuw aanmerkelijk te vergroten met het doel grotere eieren te krijgen. Deze vergroting is gelukt. Niet geheel duidelijk is het of dit is gebeurd door selectie binnen het ras of door het inkruisen van andere rassen. Gezien het probleem de typische pelvorm bij kruising vast te houden is het de vraag of er andere rassen zijn gebruikt. Verwante gepelde rassen die een bijdrage hadden kunnen leveren aan de gewenste gewichtsvermeerdering waren in ieder geval niet voorhanden.

Het gevolg van deze gewichtsvermeerdering is geweest dat een ras is ontstaan waarover in onze vorige standaard werd vermeld - niet bij de Oost-Friese Meeuwen maar bij de Groninger Meeuwen - dat het in grootte en gewicht dicht bij de Minorca's dan bij de landhoenders staat. Uit deze opmerking is wel de conclusie getrokken dat de Minorca's zijn gebruikt bij de vergroting van de Oost-Friese Meeuw. Dit lijkt ons onwaarschijnlijk gezien de problemen die daarbij zouden moeten worden overwonnen, denk maar aan de kam.

De Groninger Meeuw wordt in de Nederlandse Standaard op de volgende wijze kort omschreven: een zeer krachtig landhoen, vrij fors van lichaam met een enigszins opgerichte borst, slechts weinig naar achteren afhellende middellange rug waardoor de lichaamshouding bijna horizontaal is, donkerbruine ogen en een goed ontwikkelde legbuik bij de hennen. De romp is breed, vrij diep, iets smaller wordend naar achteren.

Het ras onderscheidt zich van de Friese Hoenders doordat de borst minder opgetrokken wordt gedragen, terwijl de Groninger Meeuw over het geheel langer en zwaarder van bouw is, bovendien wordt de staart lager gedragen. De romp van dit ras wordt omschreven als: gestrekt en krachtig, naar achteren iets smaller wordend.

De Nederlandse Standaard geeft de volgende omschrijving van de Oost-Friese Meeuw: een levendig, middelhoog gesteld, tamelijk fijn gebouwd landhoen, enigszins opgericht van voren, eerder slank dan plomp of gedrongen van vorm en bruinrode ogen. De romp is krachtig, langwerpig, zonder hoekig te zijn.

De Duitse standaardbeschrijving van de Oost-Friese Meeuw wijkt enigszins af van de Nederlandse. In 'Der grosse Geflügelstandard in Farben', deel I, wordt de volgende karakteristiek gegeven van dit ras: een eenvoudig, middelhoog gesteld, niet te plumpe indruk makend, robuust, maar zeer beweeglijk landhoen, met oranje tot bruinrode ogen (Standaardwijziging uit 1978). De romp is krachtig, gerekt, vierhoekig met goed afgeronde vormen.

Uit het voorgaande blijkt dat er belangrijke type-verschillen bestaan tussen de Groninger en de Oost-Friese Meeuw, waarbij de Duitse Standaard een nog forser en zwaarder Oost-Friese Meeuw vraagt dan de Nederlandse. Uit de beschrijving van de Groninger Meeuw blijkt dat onze huidige Groninger Meeuw duidelijker dan de Oost-Friese Meeuw het landhoentype laat zien en veel nauwere verwantschap vertoont met de gezamenlijke voorouders van dit ras.

Tot slot van dit gedeelte van het verhaal de gewichten zoals deze in de standaard zijn aangegeven. De Groninger Meeuw: haan 1,8 tot 2,1 kg, hen 1,6 tot 1,8 kg; Oost-Friese Meeuw volgens de Nederlandse Standaard: haan 2,25 tot 2,75 kg, hen 1,5 tot 2 kg; Oost-Friese Meeuw volgens de Duitse Standaard: haan 2,5 tot 3 kg, hen 1,75 tot 2,5 kg.

Erkende kleurslagen

De Groninger Meeuw is evenals de Oost-Friese Meeuw erkend in twee kleurslagen, de zilver- en de goudpel.

De hanen zijn zilverwit of goudbruin met een zwarte staart. De staartsikkels zijn niet gezoomd zoals bij het Hollands en Fries Hoen maar geheel zwart van kleur, slechts aan de staartdekveren is enige omzoming toegestaan. Verder wordt

een zwart randje aan de onderste rij veren van de vleugelband als een raskenmerk beschouwd.

De tekening bij de hen bestaat uit aan beide zijden van de veerschacht liggende ovale pelvlekjes of dopjes (2 a 3 aan iedere kant), die noch de veerrand noch de schacht raken.

Deze omschrijving is gelijk aan die van de Friese Hoenders en de Assendelfters. In de praktijk wijkt de vorm van de pel bij de Groninger Meeuw, dit geldt ook voor de Oost-Friese Meeuw, af van die van de Friese Hoenders. Bij de laatstgenoemden heeft deze de vorm van een tarwekorrel terwijl deze bij de Groninger- en Oost-Friese Meeuw meer blokvormig is.

De halskraag, de voorzijde van de hals en de bovenborst van de hen behoren geen peltekening te hebben, in de onderborst is enige peltekening toegestaan.

Opvallend is dat bij de goudpellen de peltekening hoger oploopt in de borst, waarom dit het geval is, is niet direct te verklaren.

Om goed gepelde hennen te fokken is het gewenst die hanen te gebruiken die enige peltekening hebben in de hals en het zadel laten zien, voor de tentoonstelling is dit echter niet toegestaan. De aanwezigheid van deze pelling geeft aan dat de haan voldoende zwart pigment heeft, afwezigheid leidt bij de hennen, die men er uit fokt, vaak tot een te verwaterde, roestige en weinig intensieve pelling.

Nabeschouwing

De Groninger Meeuw, jarenlang een van de stiefkinderen in de rij van onze Nederlandse hoenderrassen, ziet de laatste jaren zijn aanhang steeds meer toenemen. Deze stijgende belangstelling heeft geleid tot de oprichting van de Groninger Meeuwenclub, die bij haar oprichting op 22 november 1980 reeds 25 leden telde. Niet verwonderlijk is dat de overgrote meerderheid van de leden het ras slechts enkele jaren in het hok heeft. Deze vereniging zal de komende jaren door goede voorlichting de fok van de Groninger Meeuw moeten begeleiden en stimuleren. Dit zal voorlopig, gezien het beschikbare basismateriaal, niet zonder problemen gaan. In wezen gaat de opbouw van het ras nu pas goed beginnen. Belangrijk is het dat hierbij steeds weer het juiste type voor ogen wordt gehouden. De verschillen met de huidige Oost-Friese Meeuw en het Fries Hoen zijn duidelijk genoeg. Door het gebruik van deze rassen bij de herbouw van de Groninger Meeuw zullen we de eerste jaren nog veel grensgevallen tegenkomen. Een gerichte selectie is de enige weg om tot het gestelde doel te geraken. Enkele dieren, op de bij dit artikel geplaatste illustraties, geven de richting aan waar men naar toe moet.

Het is te hopen, dat de vele nieuwe liefhebbers van het ras - vanwege de te verwachten teleurstellingen in de eerste jaren - niet stoppen maar doorgaan de Groninger Meeuw de plaats te geven in de rij van onze Nederlandse rassen die hem toekomt. Het is voorts gewenst dat nog meer fokkers dan thans zich gaan inzetten voor dit ras.

Gezien de nauwe verwantschap met de oorspronkelijke Oost-Friese Meeuw is overleg met de Duitse speciaalclub voor dit ras gewenst en zal ook zeker plaatsvinden. Misschien dat ook daar de belangstelling voor het oude type weer kan worden gewekt. Onmogelijk lijkt het ons niet, vooral omdat aan het eind van het verhaal van Lewald in het reeds genoemde artikel in 'Kleintier Züchter' aandacht wordt besteed aan de Friese Hoenders. Daarover zegt hij vrij vertaald: 'Deze waren identiek aan onze Meeuwen, zij hebben zich nu echter tot een steeds populairder wordend ras ontwikkeld. Ook hebben de Nederlanders bij dit ras nog andere kleurslagen gefokt. Bij ons worden zij in de geelwitpelkleurslag tentoongesteld en de verslaggevers zijn er vol lof over. Wie deze dieren ziet, weet ook, hoe klein en mooi de Oost-Friese Meeuwen vroeger waren. Enkele verslaggevers vergeten daarbij dat zijzelf de aanzet tot de vergroting gaven en verschillende fraaie kenmerken lieten schieten'. Mogelijk geeft dit citaat aanknopingspunten om weer tot een gezamenlijk standpunt ten aanzien van beide rassen, Groninger en Oost-Friese Meeuw, te komen.